

Et Besøg ved Syvfaldet i Sydamerika,

af U. A. Holstein, Greve.

Det er kun faa af vore Landsmænd, som det forundes at rejse i det indre Brasilien, og jeg tillader mig derfor at meddele nogle af mine Jagttagelser derfra.

Den 28de April 1876 havde jeg forladt den tyske Nybygd *Doña Francisca*, som ligger i Provinsen *Santa Catharina*, omtrent midt imellem Havet og *Serra do Mar* eller som Bjergkjæden her almindelig kaldes *Serra Geral*, d. v. s. den egentlige *Serra*. Jeg tog til den nylig anlagte tyske Nybygd *Sao Bento*, der ligger omtrent 11 geogr. Mil fra *Doña Francisca* oppe paa Højsletten hinsides Kystbjergene, hvor Febrene ere ukjendte; thi jeg følte mig endnu svag efter et haardt Anfald af Sump- og Klimatfeber. Det var min Agt, saa snart jeg følte mig stærk nok, at drage til det Indre af Landet, dels som Samler og dels for, om mulig, at trænge frem til Egne, som endnu vare ukjendte for Evropæerne. Mit foreløbige Maal var Indianer-Nybygden *Jatahy* i Provinsen *Paraná*, der ligger omtrent 80 Mil fra *Doña Francisca*. Derfra og videre frem vilde jeg lade Skæbnen raade, da alt hvad der ligger vest for det nævnte Punkt, saa at sige, er ukjendt.

Den 24de Maj brød jeg op fra *Sao Bento*, ledsaget af en flink og paalidelig farvet ved Navn *Joseph*, der var Vejviser og Hestepasser, men som rigtignok kun kjendte Vejen de første Par Dage, samt af min tyske Tjener *Fritz*. Jeg red selv en stærk og udholdende Mule, medens mine Folk havde Heste. Fire Pakmuler bare Bagagen, Levnetsmidler, Ammunition, et Telt, Sager til Byttehandel med de indfødte samt endelig mine Instrumenter. Efter en interessant, men anstrængende Rejse, naaede vi den 18de Juli *Jatahy* og vi bleve her særdeles venlig modtagne af en Brasilianer ved Navn *Sr. Telemacho Barba*. *Jatahy* er en af Civilisationens eller rettere Halvcivilisationens yderste Forposter. Den ligger paa *Tibagy*-flodens højre Bred lige over for *Sao Pedro de Alcantara*, hvor der er en romersk-katolsk Mission for de i Nærheden boende Indianerstammer, som bo langs Floden eller i de store Skove, der indtage mange hundrede Flademil til alle Sider. Indianernes høre især til to Stammer, nemlig *Cayguás* (*Cayowás*), som ere nær i Slægt med de egentlige *Guaranis*, og *Caunes* eller *Coroados*, d. v. s. de kronede, med Hentydning til, at de bære Haaret ligesom de katolske gejstlige. *Cayguás*-Indianerne leve mest af Fiskeri og drive ved Siden deraf lidt Agerbrug, men de kunne ikke brødføde sig. *Coroados*-Indianerne (Navnet tillægges

for Resten ogsaa andre Indianerstammer i andre Egne af Brasilien) ere derimod et nomadiserende Jægerfolk, som kun af og til lægger lidt Majs eller nogle Bønner i Jorden, der endog tit ikke høstes paa Grund af deres Omflakken. Indtil for 10—15 Aar siden, vare de fuldstændig upaavirkede af Civilisationen og brød ikke sjelden, til de brasilianske Nybyggers Forførdelse, frem fra Skovene. Nu hænder det ikke længer. Mange af dem have dog endnu aldrig set en hvid Mand, og Kristendommen har, saa at sige, hverken faaet Indgang hos dem eller hos deres oven for nævnte Stammefrænder.

Sr. Telemacho, hos hvem jeg boede, havde for nogle Maaneder siden gjort en Tur ned ad Floderne *Tibagy*, *Paranapanéma* og *Paraná* til det store Vandfald *Guairá* eller „*Sete quedas*“ (Syvfaldet) paa Grænsen af Brasilien og Paraguay. Her have Jesuiterne tidligere grundlagt et udstrakt Rige, som kaldtes *Guairá* og som havde en Hovedstad af samme Navn. Men de bleve fordrevne af Provinsen *Sao Paulos Beboere*, og fra den Tid ophørte Riget *Guairá* at være til. Derfor har ogsaa siden den Tid de vidtstrakte Skove imellem Floderne *Yguassú*, *Paraná*, *Paranapanéma* og *Tibagy* kun været Tumlepladsen for vilde Dyr og for de endnu vildere Mennesker. Ingen vovede sig ind i disse Skove, og man kjendte egentlig kun af Navn det store Vandfald „*Salto de las Siete Cahidas*“. Kun engang for omtrent hundrede Aar siden søgte *Azara* at løfte det Slør, der hvilede over det, i det han med et argentinsk Fartøj gik op ad *Paraná*-floden og heldig nok naaede Vandfaldet. I 1863 har Løjtnant *Domingo Patiño* ogsaa naaet op til det store Fald, som han har beskrevet, men derimod har aldrig tidligere nogen Evropæer naaet til det. Jeg greb derfor med Glæde *Sr. Telemachos* Tilbud at ledsage mig paa en Tur derhen, saa meget mere, som *Azaras* Beskrivelse, den eneste jeg den Gang kjendte, er meget mangelfuld og i al Fald ikke passer paa Faldet, saaledes som det er den Dag i Dag.

Jeg lejede derfor to Kanoer, bemandede med 5 Indianere, forsynede mig med Levnetsmidler og andre Fornødenheder og forlod den 2den Juli *Jatahy*, ledsaget af *Sr. Telemacho*, hans tjaarige Søn *Eusebio* og min Tjener. Rejsen var yderst brydsom; men da det vilde tage for megen Plads at gaa nærmere ind paa dens Enkeltheder, vil jeg gaa 14 Dage frem i Tiden og i min Dagbog.

Efter at have drukket Kaffe om Morgenen den 19de Juli, brød vi op. En tæt Taage hvilede over den mæg-

tige Flod, som Indianerne træffende kalde Paraná, d. v. s. Havet eller det store Vand. Vi kunde dog saa temmelig skjælné de nærmere Omgivelser. Jeg skød en Capibara; døende sprang den i Vandet og sank; det er den gamle Historie. Lidt efter lettede Taagen, og jeg fik nu Lejlighed til at iagttage en Fremtoning, som jeg aldrig hverken før eller senere har set. Der viste sig nemlig over Floden foran os en Bue ligesom en Regnbue, men med den Forskjel, at den manglede ethvert Farvespil og var helt hvid. Den forsvandt efterhaanden, som vi roede frem ad.

Landskabet er henrivende smukt. Det mylrer med frodige, skovbevoxede Øer, og dette Næt af smallere og bredere Kanaler, som heved dannes af den blaa*), rolige, majestætiske Flod, har noget fortryllende ved sig; det virker saa velgjørende og beroligende paa Sindet. Jeg kom til at tænke paa Hesperidernes Haver. Sr. Telemacho mener, at Øerne og de store Strækninger af Fastlandets Kyst, hvor denne er flad, aldrig ville blive opdyrkede paa Grund af Insekterne og Febersygdommene. Jeg har en anden Mening; thi naar Tiden kommer, vil Videnskaben nok finde Midler imod begge disse Onder.

Kl. 11 fik vi, ved at løje om Pynten af en Ø, for første Gang Øje paa de Røgsøjler, som i den stille Luft staa fulde 100 Fod op fra Vandfaldet. Dette Syn hilsendes med høje Glædesraab. Vi holdt stadig ned langs den højre Bred af Floden, og vi hørte snart Bulderet af Faldet. Det kan, selv imod Vinden, høres i indtil en Mils Afstand. Kort foran Vandfaldet har Floden i næsten hele sin Breddé optaarnet en Mængde Klippeblokke, Sten og Træstammer, hvorved der fremkommer flere Strømhvirvler. I det vi holdt os tæt til Kysten, for at Vandet ikke skulde faa Magt over os, passerede vi nogle af Strømhvirvlerne og gjorde endelig Holdt paa det samme Sted, hvor Sr. Telemacho forrige Gang havde lejret sig eller, som det hedder paa brasiliansk, havde „posed“. Fra den Tid staa endnu flere ret gode „Ranchoer“, d. v. s. Hytter af Palmeblade, som i Hast bygges af Jægeren og den rejsende imod Vind og Vejr. Da vi ville blive her et Par Dage, udlosses Kanoerne og alt bringes i Sikkerhed i mit Telt, som jeg har opslaaet imellem „Ranchoerne“.

Medens Indianerne vare sysselsatte hermed, gik Sr. Telemacho og jeg lidt nærmere til Vandfaldet. Men da Frokosten ventede, gik vi tilbage uden at have naaet det. I Nærheden af Lejren saa jeg for første Gang den uhyre, tornede Takuarrasu, den største brasilianske Bambusart,

*) Sét i Nærheden, er Vandet gjennemsigtig grønliggraat, i Afstand havblaat.

som jeg har set. Jeg lod et Par Led afbuge af en af de største Stammer, omtrent 17 Tommer i Omfang, for at bringe dem hjem. Kjødet af den unge Capibara, som jeg Dagen for ud havde skudd, blev prøvet; det smagte udmærket, omtrent som Svinekjød; Kjødet af de gamle Dyr er derimod næsten uspiseligt. Efter at vi havde spist, gik Sr. Telemacho og jeg ned til Faldet.

Floden, som er 12—13,000 Fod bred og indtil 60 Fod dyb, kommer ned imod den lave *Sierra de Maracayú* og gjennebryder den. Bjærgkjæden danner netop her en Vinkel, i det den paa Flodens højre Bred gaar lige fra Vest til Øst, hvor den udgjør Grænsen imellem Provinsen *Matto grasso* og Paraguay, medens den paa den venstre Bred vender sig imod Nordøst. Bjærgkjæden udgjøres tæt ved Faldet af meget faste Sandstensklipper, der ere dækkede af frodige Skove. Det er disse Klipper, som Floden gjennebryder i en 200 Fod bred Kanal; men denne optager imidlertid, uden derfor at blive bredere, fra højre Side tre og fra venstre ni Kanaler, saa at der i alt med Hovedkanalen er 13 Kanaler. Desuden er der længst imod Syd paa den venstre Side et 14de, men udtørret Kanalleje. Disse Kanaler udgjøre de saakaldte „*quedas*“ (Fald), hvis Antal fejlagtig opgives at være syv, og igjennem dem bruse Flodens Vande snart i lodrette Fald og snart i mindre stejle Strømhvirvler. Klipperne langs Hovedkanalens Sider ere i Tværmaal 90—100 Fod over Kanalens Vandspejl. Vandhøjden skifter dog naturligvis noget efter Aarstidene. Skrænterne bestaa, som sagt, af en meget haard Sandsten, der for neden, hvor Vandet berører den, er glinsende sort ligesom en nypudset Kakkelovn; oven til er den mere graalig, vejrslagen og ru. Der findes overalt i Klippen Huler, Grotter og Jættegryder, som indeholde Rullestene, der for det meste ere saa fast indkilede, at de kun med Møje kunne løsnes fra hverandre. De bestaa mest af Sandsten, Kvarts og Agat. De forskjellige Fald have ikke samme Højde, i det de øvre ere noget lavere end de nedre, men man vil ikke fejle synderlig ved at sætte den største Højde til omtrent 100 Fod.

Fra Lejrpladsen tog vi i Kano langs Kysten og passerede to Kanaler, før vi landede paa en Ø. Vi fulgte dennes Kyst, og i det vi sprang fra Klippeblok til Klippeblok, naaede vi til Mundingen af Hovedkanalen. Denne er egentlig kun Hovedkanalen, fordi de andre grupper sig om den, men den er ingenlunde den største eller den smukkeste. Naar man ikke har set de andre, er den dog smuk og overvældende. Skummende og brusende styrte Vandene sig ned gjennem det mørke Klippesvælg og optage fra venstre Side næsten samtidig den anden og den tredje Kanal, som ere noget større, men for Resten ligne det

første Fald. Vi klatrede videre og kom til det første Fald paa højre Side. Dette er udmærket smukt; brølende styrte Vandene sig næsten lodret ned over de her højere liggende Klipper. Vi omgik Faldet og lidt længere fremme kom vi til Nummer to paa den samme Bred. Det lignede det foregaaende, men det overgik det i Storartethed. Da det kun lader sig omgaa ad en større Omvej gjennem Skoven, hvor der ingen „Pikada“, d. v. s. Skovsti, enten hugget af Mennesker eller banet af vilde Dyr, fandtes, og da det allerede var sent paa Dagen hvilede vi os paa et Sted, hvor fra man ret kunde overskue Faldet.

Vi vendte den samme Vej tilbage til vore Kanoer og passerede i dem et Par stride Strømhvirvler. Midt i en af dem skød min Tjener efter en Arivanka, en stor brasiliansk Odder, som er en Del større end den almindelige brasilianske Odder og som desuden skiller sig fra denne ved at have en blommegul Plet paa Struben; men han ramte den ikke.

En af Indianerne, som var bleven tilbage ved Lejren, havde i vor Fraværelse fisket en 3—4 Fod lang Dourado, som vi forterede til vort Middagsmaaltid. Saa snart Mørket faldt paa, ophængte Indianerne deres Bomulds Hængekøjer; vi andre indsvøbte os i vore „Ponchoer“ (et brasiliansk Klædningsstykke) og strakte os paa vore Oxehuder. Der fandtes ikke synderlig mange Moskitoer her og vi slumrede derfor hurtigt ind, medens Vandfaldets Torden lød fra det fjærne og Nattens Stilhed ellers kun blev afbrudt af og til af et Rovdyrs eller en Natfugls Skrig.

Den næste Dag, den 20de Juli, underrettede Sr. Telemacho mig om, at den Indianerhøvding, som vi for en halv Snes Dage siden havde mødt paa Paranapanéma og som kom fra Paraguay, havde søgt ham, at vi ved Vandfaldet mulig vilde træffe paa Folk fra Paraguay. Da nu siden Krigen Stemmningen imellem disse og Brasilianerne ikke er den venskabeligste, og da i disse Egne Paraguays Befolkning er halveller næsten helvild, foruden at der her baade er højt til Himlen og langt til Kejseren, bad han mig om at medtage mine bedste Vaaben, men dog uden at lade Indianerne mærke noget dertil; man kan nemlig ikke stole videre paa deres Heltmod. Som bekjendt, blev der efter Krigen nedsat en kombineret Kommission af Brasilianere og Udsendinger fra Paraguay for at afsætte den ny Nordgrænse for Paraguay. Denne støder næsten under en ret Vinkel op til Paranáfloden lige ud for Vandfaldene. Kommissionen har altsaa været her, men den har, mærkelig nok, slet ikke omtalt dette store Vandfald. Derimod nævner den et mindre Vandfald, som den, om jeg husker rigtig, kalder Queda de Ontivera efter en af de gamle Jesuit-Byer, som har ligget højere oppe ved Floden og

hvis Ruiner jeg har fundet. Det fremgaar imidlertid tydelig af alt, hvad jeg saa, at denne saakaldte Queda de Ontivera ikke er andet end en af Kanalerne fra den venstre Flodbred lige ud for hvis Munding til Hovedkanalen Kommissionen maa have naaet Floden.

Det er ufatteligt, at Kommissionen fuldstændig har overset de andre Fald, skjønt den har været i deres umiddelbare Nærhed. Men dette stemmer dog overens med disse Menneskers Opfattelse; de ere nemlig i Almindelighed aldeles blottede for Sans for Naturen, og de have derfor kun holdt sig til deres Opgave, Afstikningen af Grænsen. Som Grænsepæl har Kommissionen oprejst et meget simpelt Trækors tæt ved Flodbredden, skjønt den meget let havde kunnet rejse et eller andet Mærke af Sten. Trækorset vil i dette Vejrlag om faa Aar forsvinde og man kan da maaske om en Tid atter tage fat paa Stridigheder om Grænsen.

Efter Frokost brød vi op, nemlig Sr. Telemacho, Sønnen Eusebio, jeg, Tjeneren Fritz og en af Indianerne, medens de andre Indianere bleve ved Lejren. Vi fulgte først den samme Vej, som Dagen forud, og gik over en lille Flodarm. Derpaa bøjede vi af til højre og fulgte en Sti, som Sr. Telemacho og hans Broder havde paabegyndt og Kommissionen fuldført. Vi saa Kommissionens Lejrplads og Skeletterne af flere Oxer, som dels vare blevne slagtede og dels vare blevne efterladte og da senere vare faldne som Ofre for Insekter eller Jaguarer eller for begge i Forening. Dernæst overskred vi en temmelig dyb Kanal ved at vade over den, i det Vandet gik os til Armhulerne. De eneste Dyr, som jeg saa i større Mængde, vare de smukke røde Araer (Macrocerus Mnear). Efter Indianernes Udsagn skal her ogsaa findes en helt blaa, eller, som de i Reglen med ikke videre klart Blik for Farverne udrustedte indfødte sige, sort Macrocerus; det er rimeligvis Azaras M. glaucus. Jeg var ikke saa heldig at faa den at se. Talrige Spor af Tapirer og Hjorte viste, at Egnen var rig paa Vildt. Da vi havde gennemvandret Skoven, kom vi ud paa de nøgne Klipper, tæt ved det tredje Fald fra højre Side. Det lignede dets to nærmeste Naboer, som vi havde set Dagen forud. Derefter passerede vi forbi den fjerde og femte Kanals Munding og gjorde endelig Holdt over for det sjette Fald. Kanalen er meget smal med lodrette Klippevægge, og inderst inde i den falde de sydende Vande næsten lodret ned over Klipperne. Min Tjener skød her en Ara, og Indianeren fangede et af de ved Paraná almindelige smaa, graa Firben; da det døde, blev det øjeblikkelig aldeles sort. Jeg afhuggede nogle Klippestykker til min Samling og indhuggede mit Navn og Dagens Dato i Klippen lige over for Faldet, som Sr.

Telemacho opkaldte efter mig. Vi gik eller rettere sprang og klatrede videre (vi havde naturligvis, som sædvanlig, blottede Fødder) og naaede endelig ud foran det syvende Fald fra venstre Side. Man ser her ind i en vild Kløft med stejle, sønderrevne Vægge, som mørke og alvorlige lade de vældige Vande brydes og piskes til Skum imod deres Stenmur. Længst inde i Kløften ser man Vandet styrte ned i uhyre, buede Straaler, i lodrette, skummende Masser og i smukke terrassedannede Kaskader. En Del af Faldet er dog skjult bag et Slør af Støvregn og Damp, i hvilket Solstraalerne brydes i alle Regnbuens Farver. Kun Gribbene, der kredse over vore Hoveder, kunne overse hele det pragtfulde Skue. Dybt under os bruser Hovedkanalen; den er ligesom en vældig, mandig Jættekraft i Vrede og Raseri, der søger at sprænge sine Lænker og sit Fængsels Mure. Med umaadelig Kraft slynger Floden Bølge efter Bølge imod de haarde Klippevægge, og den ene efter den anden kastes skummende og brølende tilbage fra de faste Støtter. I Bugterne, som i Tidens Løb ere udgravede i Klippen, bruser det ikke saa vildt. Vandene synes her mere rolige; af og til synke de suk-kende og stønnende ned i Dybet for derpaa atter som mægtige Kæmpebobler at vende tilbage.

Trods Naturens storladne Vildhed paa dette Sted, mangler den dog ikke fængslende Ynde. Mørke og truende hæve Klipperne sig rigtignok op over de fraadende Bølger, men foroven ere de dækkede af den frodigste Skov, som under dette Himmelstrøg ret udvikler sig ved idelig at udsættes for de opstigende Vanddampe. Nikkende Palmekroner hæve sig overalt saavel paa Øerne som paa det faste Land; store, træagtige Bregner ses overalt med deres fine i den svage Vind sitrende Løv, og op over

dem knejse atter Skovens ærværdige Kæmper, gjennemvævede med en umaadelig Rigdom af slyngende og snyltende Planter, Bromelien, Tillansier, Orchideer o. s. v. Pladsen mangler heller ikke Dyreliv; store Flokke af den allerede nævnte røde Ara og andre mindre, for det meste grønne Poppegøjer flyve skrigende hen over Faldet. Mangfoldige tropiske og subtropiske Fugle oplive Skovene, livlige Firben smutte om paa Klipperne, naar man nærmer sig, brogede Sommerfugle i alle Størrelser og Farver tumle sig i Luften eller hvile sig paa de ophedede Stene, og højt oppe i Luften kredse Gribbene (*Cathartes Urubu*). Foran os imod Øst ligger Maracay-Bjergenes bølgeformede og skovdækkede Højder, imod Nord skimte vi igjennem Vandfaldets Støvregn den brede, stiltærdige Paraná med dens Vrimmel af skovklædte Øer, og imod Syd se vi Floden, saa langt Øjet naar, medens dens Vande ile af Sted som en smal Skumstriben, stadig indeklemt imellem mørke Klipper. Over hele Landskabet hvælver den skyfri, tropiske Himmel sig.

De Fald, som ligge længere nede end det sidst nævnte, frembyde intet mærkeligt. Vi fandt flere smukke Agater ved det, og i Jættegyderne et enkelt Stykke guldholdigt Kvarts. I en Grotte, som vi opdagede tæt ved Faldet, tog vi os en lille Forfriskning. Dette sidste Fald opkaldte vi efter Sr. Telemacho.

Den næste Dag satte vi over Floden oven for Faldene for at undersøge disse fra den modsatte Side. Men her kunde man paa Grund af Strømforholdene slet ikke tænke paa at komme dem nær. Derfor forlod vi ogsaa snart paa ny Guará-Vandfaldet, som man har kaldt „Syd-amerikas Niagara“.

Mindre Meddelelse.

Expedition til Grønland. Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland har godhedsfuldt meddelt Red., at den, for saa vidt Pengene bevilges dertil, i Førstningen af April vil sende en Expedition til Sydgrønland. Formaalet er at fortsætte de af *Steenstrup*, *Holm* og *Kornerup* i Aaret 1876 paabegyndte geografiske og arkæologiske Arbejder, og denne Expeditions Hovedopgave er at foretage Udgravninger ved Kagsiarsuk, der menes at være det gamle Garde, og at optage nøjagtige Grundplaner af saa mange af de dér forekommende talrige

Ruiner, som Tiden tillader. Foruden paa Tunugdliarsik- og Igalikofjordene ville Undersøgelserne nærmest være rettede paa Agdluitsok- og nærliggende Fjorde, hvor der skal findes en stor Mængde Ruiner fra de gamle Nordboers Tid. End videre vil der blive indsamlet Efterretninger om Østkystens nutidige Beboelse og truffet foreløbige Aftaler for derved at lette Iværksættelsen af en eventuel Undersøgelse af Østkysten. — Expeditionen ledes af Premierløjtnant Flaaden *G. Holm*, der ledsages af Arkitekt *Groth* og af Kand. polyt. *C. L. Petersen*.
Ed. E.